

Euskal Kultur
Erakundearen
laguntzaz egindako
gehigarria

Gehigarria

Neskatxak ihesi

- 1 Kanpañatik hirira neskatxak ihesi
Euskal Herritik ere asko badoazi
Partitzean serios milaka goraintzi
Ez dute ez erraiten nola diren bizi.
- 2 Nik erranen dautzuet ikusi dutana
Bordelen hirian neska euskalduna
Bizitza berri bati han dago emana
Mila liberendako egiten du lana.
- 3 Lana hori zer laiken nik ez dut esango
Zeren hirian ta bai holakoa frango
Hamar manamendutaik bat bada akabo
denbora joanago gara trixteago.

Jako
IRUBETAGOIENA-
ren ahotik

Othoi egin zazue
Zeratz diren kasu
Gauzak diren bezala
Nai ditut aipatu.
Artzain bat bere bordan
Baitute garbitu
Etsaiaren indarra,
Han da baliatu.

Mitxel zuen izena,
Daitura Larralde,
Bakarrik bizi zena,
Lagunikan gabe,
Gauaz eta egunaz,
Bethi larrez larre
Jan edan onik gabe
Zabilan debalde.

Gau hartan auzoan zen
Gaztain erre jaten
Trixteak holakorik
Ez zuen pentsatzen;
Ber'ustez deskantsuan
Arthalderat gan zen,
Kriminelak etxean
Harmaturik zeuden.

Mitxel zenaren kantua

Zango puntetan zaizko
Etorri biphilik,
Aizkora eskuetan
Ixil gibeletik;
Hiru kolpez segidan
Buru arraidurik,
Han bertan utzi dute
Bizia kendurik.

Hiltzea ez zen aski
Nahi zuten erre
Lastoz eta petrolez
Entseatu dire;
Ez zuten utzi nahi
Trazarikan ere
Afera ongi zuten
Baliatu balire.

Justizia izan da
Jina Baionatik,
Jandarmeria eta
Jaun mera Herritik
Gibelerat itzuli
Bihotza trixterik
Ez baitute atzeman
Nehor hiltzailerik.

Senperen gertatzeko
Oi krima trixtea,
Sortuz gero zor dugu
Guziek hiltzea;
Bainan ez zauku aizu
Odol ixurtzea
Horrek ekhartzen baitu
Denentzat kaltea.

1936ko Espainiako Gerla

Azken ttipi-ttapan, Espainiako Gerlari buruzko
10 bertsu agertu genituen. Azken lauak falta zi-
ren. Hona hemen:

- 11 Baketiar denaro Alemanak Gerla
Froga Hitleren banda lanjerosa dela
Haren lagun haundia Franco Generala
Lagundua bai gizon bai materiala
Legeen gainetik doa ixuriz odola.
- 12 Kantu hauen emailea da Arrangoitzeko
Ekola gutirekin kurrutzen du frango
Eskolakua banitze kargutan sartzeko
Legeak alda nitzazke pobreen argitzeko
Ez gira kreatuak elgarren hiltzeko.
- 13 Noiz argituren zaio pobrari bixta
Ikusiko duena zertsu den fasista
Mundu enganatzaile faltso hipokrita
Ttikientzat promesak haundiak profita
Dugun kanta goraki biba Errepublika.
- 14 Huna azken bertsa hamalagarrena
kondu errenda dadin iñoranta dena
Noizbait geldi dadien pobreen asesina
otoi gure buruak ez guhaur kondena
Bozetan hauta gizon pobreentzat on dena.

Arrangoitzeko
GARIADORen ber-
tsuak, Olandeiko
Fifinen eskutik

Egundaino halakorik

- 1 Egundaino halakorik ez ahal da nihun gertatu
Herri guzia daukute orain eskandalizatu
Esposatzeko mahain saindurat zirelarikan hurbildu
Apezak ere etzakien zoin behar zen esposatu.
- 2 Apezak zituelarik bi andre han ikusi
Bere baitan egin zuen batto beharko dik utzi
Bietarik batere gabe gelditzea likek merezi
Bainan batto esposaturen diat nahiz zerbait irabazi.
- 3 Mutil haren berriak neska harek jakin eta
Ondotik segitu zaio haurra harturik lasterka
Bihotzeko mina duk bainan inori ezin mendeka
Altxazak burua goiti eta horra nun dukan potreta.
- 4 Hauxe da gertakaria tontuen ernagarria
Beti nindukan erraiten eztzela ezkondu nahia
Utzi duk andre zaharra eta
Orain hartzen duk gazte berria.

Olandeiko
Fifinen eskutik

Jean Pier Soudre, Ixtilarteko semea

Senperen, Jan Pier Soudre edo "Larreko" (bere izen ordea) aipatzen delarik, iragan herriko azken 50 urte hauen biziaren bafadak hasten dira Senpertarren baitan altxatzen, zeren, asti pixka baten truke, bere ahotik jakiten ahal baitute nor ziren beren Senpertar aitaxi amatxiak, nola bizi ziren, zoin ziren beren historio latzak edo berdin irringarriak, beren nortasunak, beren arteko ahaidetasunak, nor nungoa zen, nork zer egin zuen, ots, Herriaren memoriaren oihala, begien aintzinean luze luzea zabaltzen diotelakotz, dohainik, Jan Pierrek, Senpertarreri.

Ibarrun auzoa gora, Ahetzeko bidetik barnaxago: huna hemen Ixtilartea... Hor sortua da Jan Pier duela 75 urte eta sortu geroztik beti hor Ixtilartean bizi... Oraino hor, munduak duen eremu zabaletik, 12 Hektara lur tokatu

zitzazkion bere arbasoen gandik: lur urtsu bat dena patar eta zakarra. Aitameri laguntza ekartzeko, eskola utzirik (Komunione haundia egin eta...) gazte gaztea lotu zen laborantzari. Suertearen suertea, guttitik eskapatu da gela egitetik... bertze suertea on batez ere baliatu: ez baitu militar zerbitzurik egin, "Jinkoari esker" justu 1944 eko klasekoa izaiki eta...! Ezkondurik 1958 urtean, Saratar Kattin Iriartekin, 5 seme eta alaba badituzte bai eta 5 haur ttiki.

Galdetzen baduzue Jan Pierreri ean nundik duen bere pertsuen egiteko lehia, erranen dautzue, bere haur denboran, beti ukan zuela bere aita eta amaren eskutik parada irakurtzeko bai frantsez "La petite Gironde", "la Liberté" aldizkariak edo euskaraz "Euskalduna", "Gure Herria" eta bereziki urteko

Jean Pier Soudre, Ixtilartea etxearen aitzinean.

"Almanaka" famatua. lehen aldikotz, nola, Euskarazko Aldizkari huntan ohartu zen olerkietan, pertsuak

Pottokak eskapatu

Iragan Hazilean landan ari nintzen
Artoak bildu eta kuzkurren pikatzen,
Bi kuiatto xarmentak nintuen baztertzan
Jaunxkila xapeldun bat zelarik pasatzen.

Jaun hura hasi zautan erdaraz mintzatzen,
Agur-ta konplimendu baitzeraut hurbiltzen.
Kuiatto eder hetaz arras gustatu zen.
Zer ziren arraro hek baitzautan galdetzen.

Maltzurki erran nion: Mando arroltzeak,
Hoitarik sortzen dire pottoka gazteak.
Zaudezte berroi egun xitan jaun andreak,
Bi mila liberetan ditazke zureak.

Gauza arraro hetaz arras xoratuta,
Kuxean pagatzen daut nik erran muntanta.
Bere kuiattoekin jaun horren kontenta
Agurtu nuen bainan ez kenduz boneta.

Atsegin hartu zuen heltzean etxera,
Nekatua zen eta juan zen ohera.
Atxiki zuzten xitan nik erran denbora.
Halere ez zaioten pottokik atera.

Kolokak zitazkela ez hain alegera
Hor botatzen dituzte harroka behera.
Bi herbi haundi ziren sasitik atera.
"Hara gure pottokak juan dire han hara!"

Jauna eta andrea itzul eta bira
Hantxet gelditu ziren elgarri begira.
Ziotelarik: hemen egon behar gira
Gure pottokak hunat itzultzen badira.

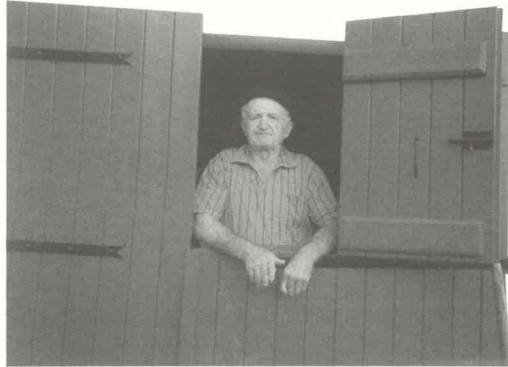
Denboraren buruan juan ziren etxera.
Gomitatu ninduten: "zato afaltzera".
Juan nintzen heien penan han parte hartzera,
Neure gisan bainuen bihotza minbera.

Nahi nion itzuli sosa gibelera
Jauna egin tratuaz kontent zen sobera.
Neure diruarekin jin nintzen gibela.
Erranez: "gau on eta kontsola zitela.

Hiritarren bizia ez da hain agrados.
Gure gauza pizarrez maiz dire hek jelos
Kuiatto hek bezala baletzate eros
Laborari guziak zoin gintazken uros !

1957/O1/10 Jan Pier Soudre
"Nere Pertsuxkak" Liburutik

neurtzen ziren. Dio ere Eskolan, nahiz debekatua zen Euskaraz mintzatzea, (bitxikeria) beti otoitzak Euskaraz erraiten zirela berdin katixima... "Errekrazionetan",

Euskaraz mintzatzea ahalkengarri zen eta "anti-Basque" deitu egur ziri baten atxikitzeaz zigortua. Hala ere, Euskara nagusi zen denbora heietan Senperen; Jan Pierrek dio: «Eskolemaileak eman perpausa edo erranaldi hau "Mon père a acheté 3 porcelets au marché de St Jean Pied de Port", haurretan nehor ez zela, "kapaule", Euskarara itzultzea...». Etsenplu edo adibide xume hortan ikusten da zonbat, gure Herriaren funtsa aldatu den azken 50 urte hauetan... Bistan dena Jan Pierren Olerkigintza Euskararekin osoki lotua dela...

Segituz bere bizian, 32 urtetan, Jan Pierrek, Atxular idazlearen bizia eta pentsamoldea gai gisa harturik, pertsu lan batentzat ukan zuen Euskalzaleen Biltzarrak emanik lehen prima bat Saran... Geroztik, asko olerki argitaratu ditu Senpereko gertakizunenez bai eta ere, berak urbiletik bizi izan dituen (familian, lagunekin erlijione-

an...). Bost pa sei kantu idatzi ditu Brave eta Bessonard kantari bikotea bai "Laminak" herritar taldearentzat... eta duela bost bat urte "Ez da musik" elkarteak bultzaturik agertu du liburu bat: "Nere pertsuxkak", 120 bat olerkiekin. Lekukotasun ezin preziazuzkoa Senpereko mintzairaz bai azken gerla ondotik bere sortherriak eza-gutu dituen aldaketa ezin sinetsizkoetaz...

11 pindar begietan, malezia bat edo bi bere hitzetan, Jan Pier, Ixtilarteko etxe aintzinean aurkitzen baduzue, geldi zaizte eta berarekin hasi mintzaten: jakinen duze, zuek erranen zinuketena baino milaka gehiago... eta partitzean... erran behar zaion hitz bakarra hau da: "Jan Pier segizazu, otoi, zure ama-hizkuntzaz ixkribatzen..., zeren, ixkribatzeak: bizia etengabeki iraunarazten du...!".

Auxin Zamora
1999 / 04 / 17

Ur haundia

Kosta aldetik, ez da urrun Elizondo,
Harat heldu aintzin, hortxetan da Otsondo,
Jaunaren nahiz, gertatzen da hor zerbeit arraro.

Aire ona da eta bada zonbeit iturri:
Bat jausten da kantari, denetaz deitua: Lapitxuri
Bertze bat berdin Urdazubin beheiti,
Agurrak egin eta Dantxarieneari;
Hor ditugu zoin urus: urak hor kurri.
Nafarroan sortuak, Lapurdirat zauzku jautsi.
Erdaraz "La Nivelle" izena diote ezarri.

Lehen, Senperen ur hori deitzen zuten "Zarika"
Gaur izen hortako landak, ez du urrun karrika.
Uholdetan ibiltzen zaizko arrainak igerika.

Txomin Dufau, Senpertarra zen jaun Hori.
Herrian egon zen auzapez eta notari
Behin erran zautan neri: "Adixkide Panpi,
Gure ur haundi hori, deitzen da: Ur-zuri .
Zoazi Utsalerat, beha zazu hor ongi,
Urak, ez du kolorerik, dugu ikasi.
Hor harrien gainean, ura dago zuri argi;
Utsaletik lekora den kartier edo auzo hori
Deitua izan da arras aspaldi: "Uraguri",
Norbeitek gaizki irakurturik, deitzen dugu denek: "Urguri."

Urguri, Ibarrun, Helbarrun, sei zubiren jabe:
"Utsalea, Zaldubia, Haroztegian biga badire,
Zumabia eta Martikoenekoa tente
Hortik lekora, ur hori: "Ur-Herts" erraiten diote.

Zarika, Ur-Zuri, Ur-Herts, zoaz itsasorat.
Donibanen Urdazuriri eginez agur haundi bat.

1998 Uztailla Jan Pier Soudre (LARREKO)
(Olerki hau Hatsa elkarteari igorria, gaur Ttipi Ttapan
lehen aldikotz argitaratua)

- oraiko "z": "g" bezala ixkribatzen zen (eitez á : g)

PATXI LASKARAI

ARGAZKILARIA

Zure argazkiak... Herri baten itxurak... Bizitzaren irudiak...